

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Деспина Миролубова Василева,
Софийски университет „Свети Климент Охридски“
на материалите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност
„доцент“ в Софийския университет „Климент Охридски“
по област на висше образование 1. Педагогически науки
професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по ...
(Методика на обучението по български език и литература в началния етап
на образованието)

Със заповед No РД 38-453 от 19.07.2023 г. на Ректора на Софийския университет „Климент Охридски“ съм определена за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по български език и литература в началния етап на образованието).

В конкурса за „доцент“, обявен в Държавен вестник, бр. 56 от 30.06.2023 г. участва доц. д-р **Мая Сотирова Сотирова**, доцент във Факултет по педагогика на Югозападен университет „Неофит Рилски“. Представеният от доц. д-р Мая Сотирова Сотирова комплект материали за участие в процедурата е в съответствие със ЗРАСРБ. Документите са добре оформени и подредени. Справките и списъците съдържат необходимата информация, сред която по-важните документи са: Диплома за ОНС „Доктор“; Удостоверение за доцент; Списък на публикациите за участие в конкурса; Справка за изпълнение на минималните национални изисквания по чл. 26 от ЗРАСРБ, Справка за цитиранията с пълно библиографско описание на цитираните и цитиращите публикации; информация за участия в научни проекти и др.

Научните текстове, с които доц. д-р Мая Сотирова Сотирова участва в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“, се отличават с: актуалност на разработваната проблематика; разнообразие на използваните изследователски подходи; демонстриране на професионалната компетентност на отлично подготвен методик; очертаване на задълбочените научни интереси на кандидата в областта на конкурса. Представените за участие научни публикации не са използвани в предишни процедури.

Основният хабилитационен труд – монографията „Персонализираното обучение по български език в начален етап на основната образователна степен“ – е концентриран върху важна за резултатността на съвременното образование тема и е с изявена приложна насоченост. Категорично се очертава необходимостта от преосмисляне на съществуващите методически модели, които да се насочат в посока към преориентация на средствата и механизмите за развиване на персонализираното обучение.

В първата глава на хабилитационния труд се проследява ролята на персонализираното обучение с оглед на съвременната образователна ситуация. Авторката защитава тезата, че съвременната личностно-ориентирана парадигма в образованието се свързва с фактори като овладяване на ключови компетентности, възпитаване на ценности, развиване на способностите и талантите на учениците, приобщаване и образователна интеграция. Широката педагогическа и културологична осведоменост на авторката дава възможност да изследва процесите в образованието в контекста на развиването на явления като глобализация, масовизация, стандартизация на образованието, за да предложи разглеждания от нея подход като алтернатива,

противопоставяща се на съществуващите натрупани негативни аспекти в образователната среда. Заложена е идеята за очертаване на една индивидуално-хуманистична парадигма, в която ученикът е агент и субект на собственото образование. Акцент се поставя върху идиографичната ориентация на образователния процес, като вторични остават номотетичните белези. Подобна тенденция се търси и в документите за образованието, разгледани детайлно от доц. д-р Сотирова. Проследяват се аспектите на компетентностния подход (същност, съдържание, място в образователния процес, характеристики, възможности), като се достига до следните основателни изводи: компетентностният подход се прилага трудно в ситуация на предметна ориентация на образованието; не се наблюдава достатъчна междупредметна интеграция. Неслучайно авторката говори за компетентностно ориентирано образование, като определя компетентностния подход, личностно-ориентирания подход и ценностно-ориентирания подход като „трите стълба на съвременното образование“ (с. 39).

Във втората глава на монографията се проследяват концептуалните основи на персонализацията в обучението. Персонализацията се разглежда от философско гледище, като се предлага подход, при който да се даде възможност на личността да напусне знаците на масовото и да съществува отвъд стандартите, защото „ценностите, изхождащи от личността, си остават първостепенни“ (с. 44). Уточнява се разграничението в термините *индивидуализация* (разбирана като понятие от по-висок ранг) и *индивидуален подход*, като детайлно се проследява развитието на индивидуалния подход в предишни теоретични и теоретично-приложни текстове, което посочва задълбоченото отношение на авторката към проблема и рефлексивното ѝ отношение към научната литература, като не просто обобщава, но и задава диалогичните или конфронтиращи се полета в научните източници. Съществена роля в монографията се отделя на персонализираното обучение, като се проследяват възможните полагания на подхода в съществуващите условия и реален образователен контекст. Съществено е установяването на разликата между *адаптивно персонализирано обучение* и *трансформативно персонализирано обучение*.

С изявен практико-приложен принос за изграждане на персонализираното обучение са третата и четвъртата глава на монографията. В третата глава се проследяват възможностите за прилагането на персонализираното обучение по български език в началния етап на основната образователна степен. Предлага се модел, в които се търсят възможностите за прилагане на персонализираното обучение в контекста на съществуващия курикулум, като се поставя въпросът възможно ли е реализирането на такъв подход с възможно най-малко негативни явления. Предложеният от Мая Сотирова модел се основава на приемането, че компетентностният подход се базира на конструктивистката философия на образованието (макар да е възможно по-широко разработване на разликата между когнитивния и социалния конструктивизъм). В модела се оформят следните основни насоки: технология на персонализираното обучение; възможни стратегии на обучение; преосмисляне на системата от цели, учебно съдържание, методи и похвати, педагогически средства, дидактическа технология на персонализираното обучение. Посочва се, че изграждането на персонализирано обучение е възможно при обвързване на целите на обучението с индивидуалните цели на всеки ученик, при диференциране на целите на обучението за група и отделен ученик; промяна на учебното съдържание според характеристиката на учениците, установяване на стила на учене на всеки ученик. По отношение на обучението по

български език и литература в началната степен на основното образование се приема моделът на развиване на комуникативната компетентност.

Четвъртата глава на монографията представя планирането, провеждането и анализирането на данни от анкетно проучване, което да установи мнението на учителите по отношение на персонализираното обучение. Данните са надлежно събрани, броят на анкетирания е достатъчен, за да установят общи тенденции, подборът на училищата е диференциран, данните са надлежно анализирани. При анализа са открити нагласите на учителите към определени иновативни практики в подкрепа на персонализираното обучение; разкрива се тревожната тенденция за недостатъчно подкрепа за учителите при работа с деца със специални образователни потребности; установява се в каква степен учителите действително съумяват да се справят, като адаптират преподавателската си дейност към изискванията на учениците и на образователната среда.

Представените от доц. д-р Мая Сотирова статии за участие в конкурса за „доцент“ очертават спектъра на професионални изследователски интереси на авторката в областта на актуални за обучението по български език в началния образователен етап теми. Показан е системен интерес към изследването на комуникативната компетентност и развиването ѝ в обучението по български език и литература, за което свидетелстват статиите „Развитие на уменията за диалогично устно общуване у учениците в начална училищна възраст“, „Персонализиране на обучението по български език и литература за учениците в начален етап на основното образование“, „Многоезичие и интеркултурна комуникация в образователното пространство“, „Формиране на комуникативноречева компетентност у учениците в обучението по създаване на текстове в началните класове“. Със съществен принос са и публикациите на доц. Сотирова, в които тя показва отношение към проблематиката, отнесена към обучението на децата от ромския етнос.

Доц. д-р Мая Сотирова е представила достатъчен брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при други процедури. Техните оригинални научни и приложни приноси задават практическа перспектива за повишаване резултатността при обучението по български език в началния образователен етап. Прегледът на представената за рецензиране продукция създава облика на целенасочен изследовател, който компетентно допълва редица теоретични и практико-приложни аспекти на методиката на обучение по български език в начален етап.

Заклучение

Научната и преподавателската квалификация на доц. д-р Мая Сотирова е несъмнена. След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, давам своята положителна оценка и препоръчвам на Научното жури да изготви доклад-предложение за избор на **доц. д-р Мая Сотирова Сотирова** на академичната длъжност „доцент“ в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по ... (Методика на обучението по български език и литература в началния етап на образованието).

23.10.2023 г.

Изготвил становището:

доц. д-р **Деспина Василева**